

8. วัดเขาเหลือ

วัดเขาเหลือ ตั้งอยู่ที่ ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี วัดเขาเหลือเป็นวัดที่ไม่มีที่มาแน่ชัดจากคำบอกเล่าสืบต่อกันมาว่าคนสมัยก่อนเรียกวัดนี้ว่า วัดของเหลือ เนื่องจาก วัดได้นำสิ่งก่อสร้างต่างๆมาจากวัดใกล้เคียง เช่น วัดมหาธาตุ วัดโรงช้าง เพื่อมาสร้างวัด

เมื่อเวลาผ่านไปชาวบ้านจึงเรียกเพี้ยน จากของเหลือเป็น เขาเหลือ อีกเหตุผลหนึ่งที่คิดว่าชื่อ วัดของเหลือก็คือ ภายในวัดไม่มีภูเขาสักลูกปัจจุบันเจ้าอาวาส มีความคิดที่สร้างภูเขาลูกหนึ่ง เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อวัดเขาเหลือ สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดคือ

วิหารกลบสร้างเมื่อสมัยอยุธยาอายุประมาณ 300 ปีเศษ สร้างด้วยอิฐฉาบปูน ทั้งหลังซึ่งเหลือเพียงหลังเดียวในภาคกลางที่ชื่อว่า วิหารกลบ เพราะเหมือนม้ากลบตัวเล็กๆ ตัวหนึ่งมีพระประจำ 14 องค์ มีหลวงพ่อมงคลสรเพชร(หลวงพ่อเหลือ) เป็นพระประธาน ส่วนหอรฆัง คาดว่าสร้างในสมัยเดียวกับวิหารกลบและยังมีเจดีย์เก่า

ตั้งอยู่หลังวิหารกลบอาจจะสร้างขึ้นในสมัยเดียวกับวิหารกลบเป็นเจดีย์ย่อมุมสิบสองรุ่นเก่าแก่ ซึ่งถือว่าเป็นเจดีย์แบบหนึ่งของทวารวดีตอนปลาย บางทีเจดีย์แบบนี้นิยม สืบต่อมาในอยุธยาตอนต้น และคงจะสืบต่อมาจากสมัยอยุธยาอีกต่อหนึ่ง

โบราณสถานที่สำคัญของวัดเขาเหลือแห่งนี้ คือ วิหารกลบ สร้างในสมัยอยุธยาเมื่อประมาณ 300 ปี เศษมาแล้วสร้างด้วยอิฐฉาบปูนทั้งหลังเป็นวิหารแห่งเดียวที่ในภาคกลางที่ยังเหลืออยู่ ภายในมีหลวงพ่อเหลือหรือหลวงพ่อมงคลสรเพชร ประดิษฐานเป็นองค์พระประธาน ด้านข้างฝาผนังเป็นซุ้มจระนำ 16 ซุ้ม ซุ้มละ 1 องค์ และผนังส่วนที่เหลือมีภาพจิตรกรรมที่วิจิตรงดงามที่มาของชื่อ “วิหารกลบ” นั้นเป็นเพราะลักษณะซึ่งวิหารเปรียบเหมือนม้ากลบตัวเล็กๆ

รายงานสถานการณ์

วัดเขาเหลือ เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอยู่ในชุมชนที่มีชาวบ้านเก่าแก่ดั้งเดิมอาศัยอยู่สภาพบ้านเรือนโดยรอบเป็นบ้านหลังเล็กๆ ก่อสร้างเป็นบ้านชั้นเดียวเป็นส่วนใหญ่ สภาพโดยทั่วไปโดยรอบไม่ค่อยได้รับการดูแล จากเทศบาลเมืองนัก

วัดเขาเหลือ มีประตูทางเข้าออกหลักอยู่ 2 ทาง คือประตูทางหน้าถนนหลักและทางเข้าจากถนนหลักเข้าถนนซอยอีกทาง บริเวณซุ้มประตูทางเข้านี้เข้าใจว่าเป็นทางเข้าออกสำหรับบุคคลภายในชุมชนแห่งนี้เป็นหลัก เมื่อสำรวจโดยรอบแล้วพบว่า อีกฝั่งหนึ่งของถนน คาดว่าจะเป็นพื้นที่อีกส่วนหนึ่งของวัดแต่อยู่ภายนอกรั้วของวัดสังเกตได้จาก กลุ่มเจดีย์รูปทรงต่างซ่อนตัวอยู่ในกลุ่มต้นไม้ด้านหน้าจำนวนหลายต้น ส่วนหน้าบริเวณต้นไม้มีถังขยะและขยะที่ถูกทิ้งล้นถังออกมารอบๆบริเวณนี้ ดูเป็นสภาพกรำงัดไปเป็นบ้านเรือนที่พักอาศัยของคนภายในชุมชน

ทางเข้าซุ้มประตูหลักเข้าสู่บริเวณวัดมีลานเทคอนกรีตกว้างด้านหน้าถัดไปเป็นศาลาการเปรียญเมรุ และศาลาการเปรียญอีกหลัง เรียงเป็นแนวเดียวกัน รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบไทยร่วมสมัย

ถัดไปเป็นกุฏิและลานดินกว้าง มองเห็นซุ้มประตูทางเข้าออกระหว่างวัดกับชุมชน ฝั่งทางด้านขวามือ มองเห็นหอรระฆัง กลุ่มเจดีย์สี่เหลี่ยมทองและวิหารแกลบอันเป็นโบราณสถานที่สำคัญของวัดเขาเหลือและอุโบสถ

การเข้าชมวิหารแกลบ จะต้องเดินอ้อมมาทางประตูทางเข้าด้านหน้า จะมีถนนอยู่ฝั่งซ้ายมือแล้ว เดินไปตามทางเดินจะพบศาลาน.ส.ลักคณาบูรณะ มีการก่อสร้างแบบไทยร่วมสมัยผสมผสานกับรูปแบบศิลปะจีนโดยปั้นเป็นรูปมังกรพันเสาส่วนหน้าฝั่งซ้ายและขวาของศาลา มองไปทางฝั่งซ้ายมือ พบวิหารแกลบและอุโบสถ บริเวณโดยรอบวิหารแกลบได้รับการบูรณะและจัดพื้นที่โดยรอบเป็นอย่างดี โดยการสร้างกำแพงเตี้ยๆล้อมรอบ มีซุ้มประตูทางเข้าสู่บริเวณวิหารแกลบ พื้นโดยรอบทั้งหมดภายในบริเวณรั้วปูทับด้วยแผ่นกระเบื้องดินเผาสีแดง สภาพโดยรวมภายนอกได้รับการดูแล บูรณะตามแบบแผนของกรมศิลปากรเป็นอย่างดี สังเกตได้จากซุ้มหน้าต่างและซุ้มประตู โดยรอบวิหารแกลบมีการปั้นลายซุ้มแซมตามแบบอย่างลวดลายปูนปั้นแบบสมัยอยุธยาตอนต้นแสดงให้เห็นสีของเนื้อปูนที่ซ่อมใหม่กับผิวของปูนเก่าตัดกันอย่างชัดเจน ช่องหน้าต่างของวิหารแกลบบริเวณส่วนหน้าบันซุ้มแต่ละช่องมีลวดลายปูนปั้นแตกต่างกันไป เช่น ลายพรรณพฤกษา ลายราหูอมจันทร์ลายพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ เป็นต้น ด้านหน้าวิหารแกลบ มีเจดีย์สมัยอยุธยาตอนต้นอยู่ 1 องค์ ได้รับการบูรณะสวยงามสมบูรณ์ด้านข้างศาลาน.ส.ลักคณาบูรณะ ได้มีการต่อเพิงทำด้วยสังกะสี ทำให้ทัศนียภาพของโบราณสถานวิหารแกลบดูขัดแย้งกับเพิงสังกะสีเป็นอย่างยิ่ง

ซุ้มหน้าประตูทางเข้าออกด้านข้างระหว่างวัดและชุมชน

พื้นที่อีกส่วนหนึ่งของวัดที่อยู่นอกรั้วเขตวัด สังเกตเห็นกลุ่มเจดีย์รูปแบบต่างๆซ่อนตัวอยู่หลังกลุ่มต้นไม้ด้านหน้า

บริเวณลานคอนกรีต มีกลุ่มอาคารศาลาการเปรียญ เมรุ และศาลาการเปรียญเรียงเป็นแถวต่อกัน

หอรระฆัง ฝังประตูทางเข้าออกด้านข้างของวัดอยู่ด้านหลังของวิหารแกลบ รูปทรงฐานล่างเป็นสี่เหลี่ยมย่อมุมเป็นไม้สิบสองมีบันไดทางขึ้นทางเดียวชั้นที่สอง เป็นทรงขนาดย่อมกว่า ทรงสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ภายในมีระฆังโลหะแขวนส่วนยอดก็ทำเป็นย่อมุมลดหลั่นกันไปเป็นปติยอตเป็นรูปแบบศิลปะที่สืบทอดมาจากสมัยอยุธยา

เจดีย์อยู่บริเวณส่วนด้านหน้าอกั้ววิหารแกลบฐานทรงสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองรูปแบบศิลปะอยุธยา

วิหารกลบโบราณสถานสำคัญของวัดรูปแบบศิลปะสมัยอยุธยาซึ่งได้รับการบูรณะดูแลรักษาเป็นอย่างดี

ลวดลายปูนปั้นบนหน้าบันซุ้มหน้าต่างโดยรอบวิหารกลบจะมีช่องอยู่ข้างละสามช่อง ในภาพปั้นเป็นราหูอมจันทร์ และปั้นเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ จากรูปนั้นเป็นการผสมผสานความเชื่อหลายศาสนา เข้าไว้ด้วยกันคือ ศาสนาพุทธ ศาสนापราหมณ์ และศาสนาฮินดู

ศาลาน.ส.ลักคณาบูรณะ เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานปะปนกันจนขาดเอกภาพทรงรูปแบบ เช่น มุขด้านหน้าเป็นทรงหน้าจั่วออกแบบเป็นหน้าบ้านปั้นนูนต่ำเป็นลายก้านขดแบบสถาปัตยกรรมไทย หลังคาเป็นทรงแบบเรือนปั้นหยา ปั้นลายก้านขดประกอบส่วนยอดหลังคา เสามุขเป็นรูปปั้นมังกรแบบศิลปะจีน สองข้างหัวเสาราวบันไดมีประติมากรรมรูปหงษ์ศิลปะแบบนีโอคลาสสิก แบบยุโรป เป็นต้น

ด้านข้างระหว่างศาลาน.ส.ลักคณาบูรณะ กับวิหารกลบมีการต่อเติมห้องสังกะสีไม่แน่นว่าทำไว้เพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งทำให้ทัศนียภาพของสถานที่ดูเป็นภาพที่ไม่สวยงามเป็นทัศนอุจาด (Visual Pollution)